SELETUSKIRI
Regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Erakorraline toetus põllumajandustootjatele seoses Lähis-Ida kriisi tõttu suurenenud sisendihindadega 2026. aastal“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Erakorraline toetus põllumajandustootjatele seoses Lähis-Ida kriisi tõttu suurenenud sisendihindadega 2026. aastal“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 7 lõike 2 ja § 89 lõike 1 ning komisjoni rakendusmääruse (EL) 2026/1894[1] artikli 1 alusel.

Alates 28. veebruarist 2026 väldanud Lähis-Ida kriis ja Hormuzi väina sulgemisest tulenenud kaubavoogude häired mõjutavad negatiivselt põllumajandustootjaid, kes toodavad liidus põllumajandustooteid või tegelevad seal loomakasvatusega. Esmane probleem on seotud sellega, et väetisel, mis moodustas 2024. aastal 7,3% liidu põllumajandustootjate vahetarbimise kuludest, tõusid omamaised hinnad. Teine probleem on seotud sellega, et suurenesid põllumajandusettevõtete kohapealsed energiakulud, eelkõige põllumajandusmasinates kasutatava kütuse kulud, mis moodustasid 2024. aastal liidus 8% põllumajandustootjate vahetarbimisega seotud kuludest.

Tulenevalt eelkirjeldatust eraldas Euroopa Komisjon rakendusmäärusega (EL) 2026/1894, mis avaldati 27. juulil 2026. a, põllumajandustootjatele, keda mõjutavad nende majandusliku elujõulisusega seonduvad Lähis-Ida kriisist tulenevad konkreetsed probleemid põllumajandusreservist 540 000 000 eurot erakorraliseks toetuseks. Eestile on ette nähtud 3 144 200 eurot. Liikmesriikidel on võimalik täiendavalt lisada kuni 200% EL-i toetuse summale.

Toetuse eesmärk on hüvitada majanduslik kahju põllumajandustootjatele, kes on kõige enam mõjutatud Lähis-Ida kriisi mõjust põllumajandusettevõtete kohapealsetele kuludele seoses väetisehindadega, energiahindadega või mõlemaga, kõige enam mõjutatud sektorites või kõige enam mõjutatud toodete puhul. Toetuse andmisel peab liikmesriik tagama, et toetuse kriteeriumid oleksid objektiivsed ja mittediskrimineerivad ning need võtaksid arvesse mõjutatud põllumajandustootjate kantud majanduslikku kahju, mis on tingitud Lähis-Ida kriisist, samuti seda, et toetuse alusel tehtavad maksed ei põhjusta turu- ega konkurentsimoonutusi. Toetuse lõplik saaja peab olema põllumajandustootja.

Vastavalt komisjoni rakendusmäärusele (EL) 2026/1894 esitab Eesti 2026. aasta 30. septembriks teavituse, mis sisaldab:
- võetavate meetmete kirjeldust;
- kriteeriumeid, mille alusel määratakse kindlaks rahastamiskõlblikud põllumajandussektorid või tooted ning toetuse saajad ja vastavad toetussummad;
- meetmete kavandatud mõju majandusliku kahju hüvitamist põllumajandustootjatele;
- meetmete soovitud mõju saavutamise kontrollimiseks võetavaid meetmeid;
- konkurentsimoonutuste ja ülemäärase hüvitamise vältimiseks võetavaid meetmeid;
- liidu kulutuste maksete prognoosi kuude kaupa kuni 28. veebruarini 2027. aastal;
- riigisisese toetuse täiendavat määra;
- põllumajandustootjate toetuskõlblikkuse kontrollimiseks ja liidu finantshuvide kaitsmiseks võetud meetmeid.

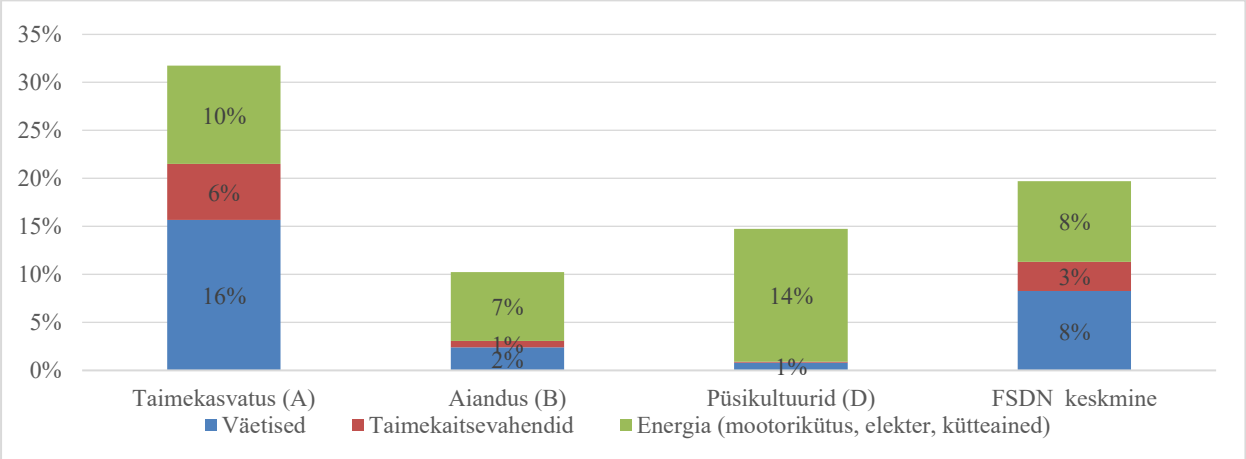
[1] Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2026/1894, millega nähakse ette erakorraline rahaline toetus põllumajandustootjatele, keda mõjutavad nende majandusliku elujõulisusega seonduvad Lähis-Ida kriisist tulenevad konkreetsed probleemid (ELT L, 2026/1894, 29.7.2026).

EL-i eelarvest makstavad toetussummad peavad olema välja makstud hiljemalt 28. veebruariks 2027 ja riigi eelarvest makstavad toetussummad hiljemalt 31. maiks 2027. Hiljemalt 31. juuliks 2027.a edastavad liikmesriigid komisjonile andmed tegelikult välja makstud toetussummade (EL-i toetus ja täiendav siseriiklik toetus eraldi), toetuse saajate arvu ja liigi kohta, samuti hinnangu meetmete rakendamise tõhususe kohta.

Juba enne Lähis-Ida kriisi kogesid ülemaailmsed väetiseturud pakkumise ja hindade volatiilsuse survet. Lähis-Ida kriis halvendas olukorda veelgi ning suurendas lämmastik- ja fosforväetiste tootmisriske, muu hulgas veeldatud maagaasi tootmise vähenemise tõttu, millest lämmastikväetiste tootmine suurel määral sõltub. See on järsult tõstnud nii ülemaailmseid kui ka liidusiseseid väetisehindu ning avaldanud kohest ja otsest mõju väetiste hinnale liidus. Väetiste järsk hinnatõus mõjutab 2026.–2027. aasta taimekasvatuse tootmistsükliks vajalike väetiste taskukohasust ja kättesaadavust. 2026. aasta mais tõusid Euroopa Liidus lämmastikväetiste keskmised hinnad võrreldes 2026. aasta veebruariga ligikaudu 30% ja olid 2024. aasta keskmisest ligikaudu 70% kõrgemad, samas kui fosforväetiste hinnad olid 2024. aasta keskmisest 22% kõrgemad. Väetisekulude suurenemine mõjutab põllumajandustootjate majanduslikku elujõulisust ning võib mõjutada väetiste kasutamist ja taimekasvatustoodangu kogust ja kvaliteeti liidus. Väetiste hinnatõus toimub ajal, mil põllumajandustootjad teevad oma 2026.–2027. aasta põllumajandustegevuse kohta olulisi otsuseid, näiteks otsuseid külvatava põllukultuuri pinna või liigi, kavandatud väetamismäärade ja nendega seotud agronoomiliste tavade kohta. Väetisekulude suurenemine mõjutab tõenäoliselt 2027. aastal negatiivselt põllumajandustootjate sissetulekut, sest väiksemate tootmiskoguste tõttu on toodang väiksem. See võib negatiivselt mõjutada ka toidu kättesaadavust Euroopa liidus 2027. aastal.

Lähis-Ida jätkuv kriis ja eelkõige Hormuzi väina sulgemine on märkimisväärselt mõjutanud ka energiatoodete transporti ja häirinud nende tootmist, tuues kaasa põllumajandusettevõtetes energiakulude, eelkõige põllumajandusmasinates kasutatava kütuse kulude suurenemise. Selle tulemusena on suurenenud energiatoodete hinnavolatiilsus kogu maailmas, kusjuures kõige rängemalt on mõjutatud kütus ja diislikütus. Need kõikumised kajastuvad juba liidu energiaturgudel, tekitades põllumajandustootjatele täiendavaid majanduslikke probleeme.

Joonis 1 iseloomustab keskmist sisendite osakaalu Eestis eri tootmistüüpide lõikes taimekasvatuses, aianduses ja püsikultuurides võrreldes põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrgu (*edaspidi FSDN*) keskmisega FSDN andmetel. Taimekasvatuse tootmistüübis on väetiste, taimekaitsevahendite ja energiakandjate osakaal tootmiskuludes kokku enam kui kolmandik, mis viitab tugevale sõltuvusele nende hindadest. Aianduses ja püsikultuuride tootmistüübis on osakaal madalam. FSDN tegevusalade keskmiselt moodustavad need sisendid keskmiselt 20% tootmiskuludest.

Joonis 1. Sisendite osakaal tootmiskuludes tootmistüüpide lõikes (2020-2024 keskmine), %[2]

[2] Allikas: Standardtulemused

Allikas: FSDN

Lähis-Ida kriisi mõjud avaldavad survet kogu toidutarneahelale alates algtootmisest kuni toiduaineid töötleva tööstuseni. Mõjud väljenduvad muu hulgas sisendite kallinemises, tarneraskustes ning tootmiseks vajalike kaupade ja materjalide, sealhulgas pakendite, hinnatõusus ja kättesaadavuse halvenemises. Samas on kriisi otsesed ja ulatuslikumad mõjud kõige selgemalt avaldunud algtootmises, kus mineraalväetiste ja kütuse hinnatõus mõjutab vahetult tootmiskulusid, sektori likviidsust ning põllumajandusettevõtjate majanduslikku elujõulisust.

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi hinnangul kujunevad mineraalväetiste ja diislikütuse hinnatõusust tingitud lisakulud Eesti põllumajandustootjatele märkimisväärseks. Hinnanguliselt suurenevad väetiste ja kütuse hinnatõusu tulemusena taimekasvatajate kulud ligikaudu 94 miljoni euro võrra. Kulude suurenemine avaldab otsest mõju põllumajandustootjate tootmiskuludele ning võib negatiivselt mõjutada sektori majanduslikku jätkusuutlikkust ja konkurentsivõimet.

Aitamaks lahendada põllumajandustootjatele Lähis-Ida kriisist põhjustatud sisendikulude kasvu, makstakse taimekasvatussektoris 2026. aastal erakorralist toetust. Ülemäärase hüvitamise vältimiseks võetakse arvesse toetusi, mida on 2026. aastal antud nendele sektoritele muude riiklike või EL-i õigusaktide alusel selleks, et reageerida asjaomasele lisakulule. 2026. aasta sisendikulude suurenemisest tingitud kahju hüvitamiseks ei ole 2026. aastal toetusi makstud.

Lisaks sisendihindade tõusule on Eesti taimekasvatust ja aiandust viimastel aastatel mõjutanud ebasoodsad ilmastikuolud, mis on mitmel aastal vähendanud saagikust ning ettevõtete majandustulemusi. Seetõttu tabab 2026. aasta sisendihindade tõus tootjaid olukorras, kus mitme järjestikuse aasta ilmastikuriskid on juba vähendanud ettevõtete finantsvõimekust ja võimalusi täiendavaid kulusid omavahenditest katta.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põllumajanduspoliitika osakonna nõunikud Kadri Rand (5694 4392, kadri.rand@agri.ee ja Renata Tsaturjan (5696 4253 renata.tsaturjan@agri.ee), strateegia- ja finantsosakonna nõunik Marje Ree (5629 9860, marje.ree@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Jaana Lepik (5669 1973, jaana.lepik@agri.ee). Keeleliselt toimetas eelnõu Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-s 1 kehtestatakse määruse reguleerimisala. Määrusega kehtestatakse taimekasvatussektorile Lähis-Ida kriisi tõttu suurenenud väetise- ja energiahindade (edaspidi koos *sisendihinnad*) osaliseks hüvitamiseks erakorralise toetuse (edaspidi ka *toetus*) andmise tingimused ja kord.

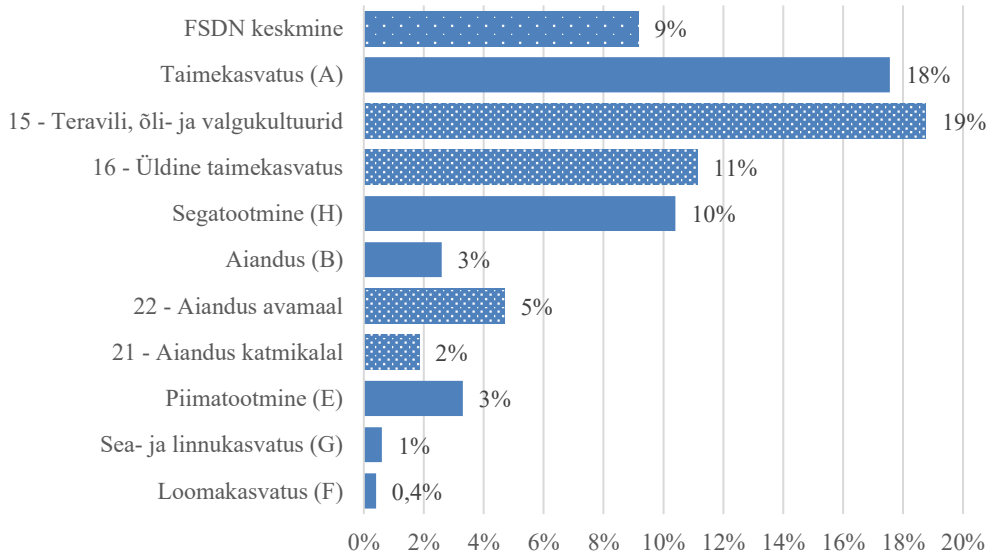
Eelnõu §-s 2 sätestatakse toetuse andmise tingimused.

Eelnõu § 2 lõike 1 kohaselt antakse 2026. aastal erakorralist toetust komisjoni rakendusmääruse (EL) 2026/1894 tingimuste kohaselt Lähis-Ida kriisi tõttu suurenenud sisendihindadest tekkinud majandusliku kahju osaliseks hüvitamiseks põllumajanduslikus tegevusvaldkonnas, mida suurenenud sisendihinnad on negatiivselt enim mõjutanud. Toetatavad põllumajanduslikud tegevusvaldkonnad ja põhjendused on toodud järgnevas lõikes.

Eelnõu § 2 lõikes 2 loetletakse põllumajanduslikud tegevusvaldkonnad, mida suurenenud sisendihinnad on negatiivselt enim mõjutanud.

Põllumajanduslikes tegevusvaldkondades tekkinud kahju hindamisel on võetud aluseks FSDN standardtulemused[3], Euroopa Komisjoni kütuse hinnainfo, Statistikaameti kaubanduse andmed, Maaelu Teadmuskeskuse (edaspidi *METK*) 2025 kattetulu arvutused[4] ning Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (edaspidi *PRIA*) 2026. aasta pindalatoetuste andmed.

Mineraalväetised on üks olulisemaid põllumajandustootmise sisendeid, mille hinnatõus mõjutab otseselt eelkõige taimekasvatust, kus väetised moodustavad olulise osa tootmiskuludest ning kus saagikuse säilitamiseks on mineraalväetiste kasutamise võimalused piiratud.

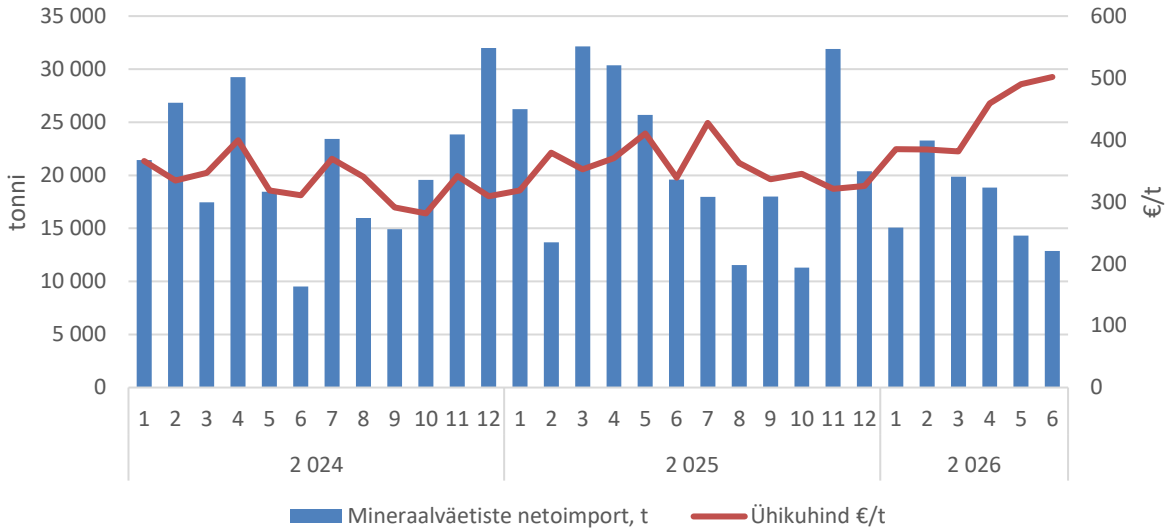

Joonis 2. Väetiste osakaal tootmiskuludes tootmistüüpide lõikes tavatootmises (2020–2024 keskmine), % Allikas: FSDN

Joonisel 2 kujutatud FSDN andmed näitavad, et mineraalväetiste hinnatõusu otsene mõju koondub eelkõige taimekasvatusse (teravili, õli-, kiu- ja valgukultuurid, kartul, aiandus avamaal ja heintaimede kasvutus). Taimekasvatuse tootmistüübis moodustavad väetised keskmiselt 18% tootmiskuludest. Taimekasvatuse sees on väetiste osakaal suurim teravilja, õli- ja valgukultuuride tootmises (19%), millele järgneb üldine taimekasvatus (11%), mille alla kuulub ka kartulikasvatus.

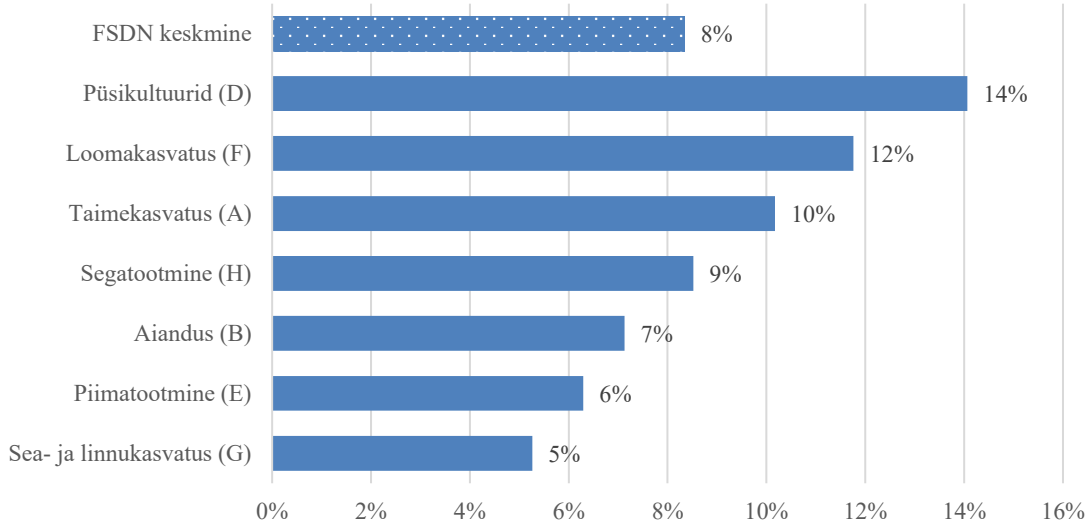
Väetiseturu hooajalisuse tõttu ostetakse kevadkülvideks vajalikud mineraalväetised üldjuhul juba eelneva aasta sügisel ja talvel, mistõttu võivad konflikti otsesemad mõjud avalduda eelkõige 2026. aasta sügishangetes ning 2027. aasta kevadise väetushooaja ettevalmistustes. Kuigi väetiste impordiandmete põhjal ei ole võimalik hinnatõusu põhjuste täpset jaotust hinnata, on Statistikaameti väliskaubanduse andmetel alates 2026. aasta märtsist mineraalväetiste impordi ühikuhinnad olnud kasvutrendis. Arvutuste põhjal oli mineraalväetiste (KN 3102–KN 3105) impordi kaalutud keskmine ühikuhind 2026. aasta kevadel (märts–juuni) võrreldes eelmise aastaga ligikaudu 26% kõrgem (joonis 3).

[3] https://fadn.agri.ee/standardtulemused/
[4] https://metk.agri.ee/kattetulu#kattetulu-arvestused

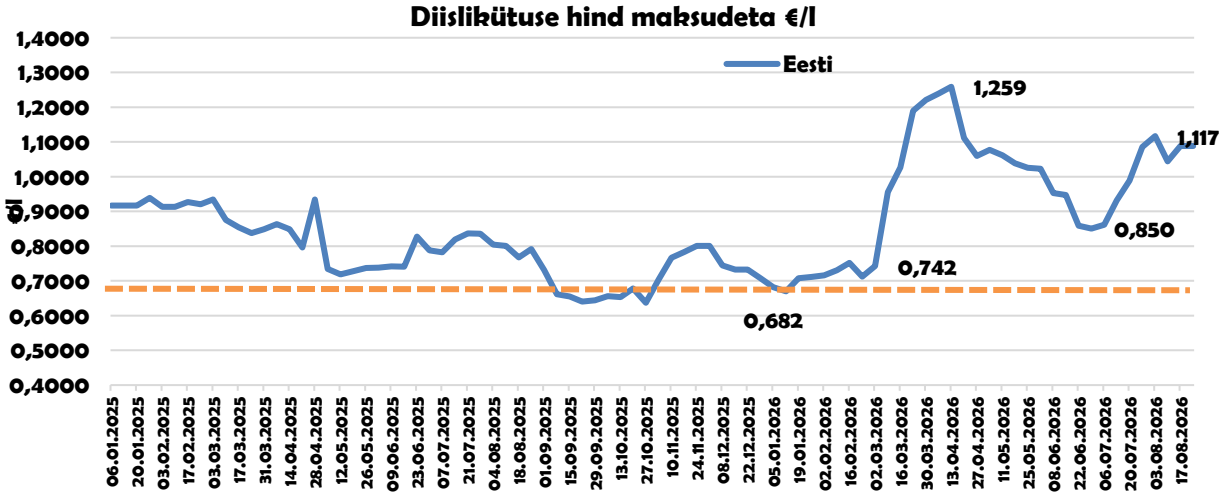
Joonis 3. Mineraalväetiste netoimport (tonni), keskmine ühikuhind (€/t)
Allikas: Statistikaamet

Energiakandjate hinnatõusu mõju põllumajanduses avaldub eelkõige tootmistüüpides, kus tootmine sõltub suurel määral masinatööst ja nendes kasutatavast diislikütusest. Joonisel 4 kujutatud FSDN andmetel moodustasid energiakulud aastatel 2020–2024 keskmiselt suurima osa tootmiskuludest püsikultuuride (14%) ja loomakasvatuse (12%) tootmistüübis. Need näitajad kirjeldavad kogu energiakulu osakaalu ega võimalda otseselt hinnata ainult diislikütuse hinnamuutuse mõju. Diislikütuse hinnatõusu otsene mõju avaldub kõige enam taimekasvatuses, kus kütus on vajalik mullaharimiseks, külviks, väetamiseks, taimekaitseks, koristuseks ja kuivatamiseks.

Joonis 4. Energiakulude osakaal tootmiskuludes tootmissuundade lõikes (2020–2024 keskmine, %)
Allikas: FSDN

Joonisel 5 on kujutatud diislikütuse (ilma maksudeta) hinnaarengud perioodil jaanuar 2025 kuni august 2026. Kui diislikütuse keskmine hind (ilma maksudeta) enne Iraani sõja algust oli 0,71 eur/l, siis pärast sõja algust kasvas diislikütuse hind Eestis märgatavalt. Märtsis 2026 tõusis hind järsult ja ületas juba aprillis 1,00 €/l taseme, jõudes mais 2026 maksimumini ehk 1,259 €/l. Seejärel toimus lühiajaline hinnalangus (juunis 2026 langes hind 0,850 €/l-le), kuid järgmistel kuudel jätkus hinnakasv ning augustiks 2026 tõusis hind taas 1,117 €/l tasemele. Selline hinnavolatiilsus jätkub kuni nafta ja selle saaduste eksportimine on jälle normaliseerunud, tootmisrajatised ja kütusevarud on taastatud.

Joonis 5. Diislikütuse (maksudeta) hinna muutus Eestis jaanuar 2025–juuli 2026 (€/l) Allikas Euroopa Komisjon

2026. aasta kevadel toimunud diislikütuse hinnatõus suurendas põllumajandustootjate sisendikulusid perioodil, mil põllumajandustööde hooajalisusest tulenevalt oli kütusevajadus kõrge ja kevadiste põllutööde ajastust ei ole võimalik lühiajaliselt edasi lükata.

Võttes arvesse komisjoni rakendusmäärusest (EL) 2026/1894 tulenevaid erakorralise toetuse andmise tingimusi, Lähis-Ida kriisi tõttu suurenenud sisendihindadest tingitud kahjude ulatust erinevatele põllumajandussektori ettevõtjatele ning EL-i eelarvest Eestile eraldatud summat antakse erakorralist toetust järgmistes põllumajanduslikes tegevusvaldkondades: puuvilja- ja marjakasvatus, maasikakasvatus, avamaaköögiviljakasvatus, kartulikasvatus, teraviljakasvatus, kaunviljakasvatus, heintaime-ja maisikasvatus ning õli- ja kiukultuurikasvatus.

METK-i kattetulu arvutustele ja FSDN andmetele tuginedes suurenes 2026. aastal Lähis-Ida kriisi tõttu sisendikulu hektari kohta järgmiselt:

1) puuvilja-, marja- ja maasikakasvatuses keskmiselt 193 euro võrra;
2) avamaaköögiviljakasvatuses keskmiselt 294 euro võrra;
3) kartulikasvatuses keskmiselt 379 euro võrra;
4) teraviljakasvatuses keskmiselt 111 euro võrra;
5) kaunviljakasvatuses keskmiselt 69 euro võrra;
6) heintaime- ja maisikasvatuses keskmiselt 90 euro võrra;
7) õli- ja kiukultuurikasvatuses keskmiselt 122 euro võrra.

Eelnõu § 2 lõikes 3 nimetatakse põllumajanduskultuurid, mille puhul Lähis-Ida kriisi tõttu tekkinud majandusliku kahju osaliseks hüvitamiseks toetust antakse. Toetust antakse puuviljade ja marjade, maasika, avamaaköögiviljade, välja arvatud naeris (edaspidi *avamaaköögivili*), kartuli, teravilja, kaunvilja, põllumaal kasvatatava heintaime (edaspidi *heintaim*), maisi, õli- ja kiukultuuri kasvatamise korral.

Kaunvilja all on küll mõeldud peamiselt põldhernest ja põlduba, mis moodustavad ca 98% kogu kaunvilja kasvupinnast, aga siia alla lähevad ka muud kaunviljad, nt vikk, kikerhernes jne Heintaime puhul on lähtutud 2026. aasta põllumajanduskultuuride loetelus esitatud põllumajanduskultuuridest koos maakasutusega. Kuna toetuse eesmärk on hüvitada majanduslik kahju põllumajandustootjatele, keda suurenenud sisendihinnad on enim mõjutanud, arvestatakse heintaime hulka neid heintaimi, mis maakasutuse järgi asuvad põllumaal ehk kus toimub intensiivne majandamine suure saagi saamiseks, et toota silo või heina. Kuigi mais on teravili, kasvatatakse seda Eestis peamiselt haljasmassi saamiseks, mistõttu on ka haljasmais arvestatud heintaime, mitte teravilja hulka.

Eelnõu § 2 lõikes 4 täpsustatakse, et söögipeedi või kõrvitsa kasvatamise korral antakse toetust vaid juhul, kui lisaks söögipeedile või kõrvitsale kasvatati ka muud avamaaköögivilja. Toetus on suunatud köögiviljakasvatamisele spetsialiseerunud põllumajandustootjatele. Kuna peeti ja kõrvitsat kasvatatakse ka muuks kui toiduks (näiteks vahekultuurina), siis on seatud lisatingimuseks söögipeedile või kõrvitsale lisaks mõne muu avamaaköögivilja kasvatamine, välja arvatud naeris. Näiteks vastab taotleja toetuse taotlemise tingimustele, kui kasvatas 2026. aastal kurki, kapsast ja söögipeeti kokku ühel hektaril või kui kasvatas söögipeeti ühel hektaril ja porgandit 0,5 hektaril. Taotleja ei vasta toetuse taotlemise tingimustele, kui kasvatas 2026. aastal avamaaköögiviljadest ainult söögipeeti või söögipeeti 0,5 hektaril ja kõrvitsat 0,6 hektaril, sest lisaks söögipeedile ja kõrvitsale tuleb kasvatada veel muud avamaaköögivilja.

Eelnõu § 2 lõike 5 kohaselt võib põllumajandustootja, kes on tegev rohkem kui ühes põllumajanduslikus tegevusvaldkonnas, mille puhul põllumajandustootjate majandusliku kahju osaliseks hüvitamiseks toetust antakse, saada toetust kõikide nende tegevusvaldkondade kohta. Näiteks kui põllumajandustootja tegeleb avamaaköögivilja-, kartuli- ja teraviljakasvatusega, siis nõuete täitmisel antakse talle toetust nii avamaaköögivilja, kartuli kui ka teravilja eest.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse nõuded taotlejale.

Toetust antakse füüsilisest isikust ettevõtjale (edaspidi *FIE*) või juriidilisele isikule, kes tegeleb EL-i toimimise lepingu I lisaga hõlmatud põllumajandustoodete, välja arvatud kalandus- ja vesiviljelustoodete, tootmisega tegelevas valdkonnas. Ehk teisisõnu toetust antakse isikule, kes ka erakorralise toetuse taotlemise ajal jätkab äriregistri või muudel andmetel tegevust põllumajandustoodete tootmise alal § 2 lõikes 2 sätestatud valdkonnas.

Eelnõu § 3 punktides 1–5 täpsustatakse põllumajanduslike tegevusvaldkonnapõhiseid nõudeid taotlejale. Tegevusvaldkonnapõhiste nõuete kehtestamisel on silmas peetud asjaolu, et sisendihinna tõusust tekkinud majanduslik kahju puudutab ennekõike oma toodetud toodangut turustavaid ettevõtjaid ning seega peaks toetus olema suunatud neile. Seetõttu seatakse valdkondade põhiselt hektarite arvu osas miinimumid, millest vähemal arvul hektaritel puu- ja avamaaköögiviljade, maasika ja marjade, kartuli, teravilja, kaunvilja, heintaime, maisi, õli- ja kiukultuuri kasvatamist loetakse kas täielikult või valdavas osas vaid oma majapidamise tarbeks kasvatamiseks ning sellistele kultuuride kasvatajatele toetuse andmine poleks õigustatud.

Käesoleva määruse alusel antava erakorralise toetuse puhul võetakse enamasti aluseks 2026. aasta pindalapõhiste otsetoetuste taotluste menetlemise käigus kindlaks tehtud andmed, et vähendada taotluste menetlemiseks ja kontrollimiseks kuluvat aega ja tagada kogu erakorralise toetuse jõudmine taotlejateni EL-i eelarve reegleid arvesse võttes hiljemalt 2027. aasta veebruari lõpuks. Üldjuhul on toetuse aluseks 2026. aasta põhisissetulekutoetuse või 2026. aasta puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamise otsetoetuse menetlemise käigus kindaks tehtud kasvupinna andmed. Lisanduvad need kasvupinnad, mille kohta pole aastal 2026 toetust taotletud.

Eelnõu § 3 punkti 1 kohaselt antakse toetust taotlejale, kes kasvatas 2026. aastal puuvilju või marju või kõiki kokku vähemalt ühel hektaril. PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri andmetel oli 2026. aastal FIE-sid ja juriidilisi isikuid, kelle kasutuses oli vähemalt üks hektar puuvilja- või marjaistandikke kokku 347 isikut, kellel kokku 2 932 hektarit.

Punkti 2 kohaselt antakse toetust taotlejale, kes kasvatas 2026. aastal maasikat kokku vähemalt ühel hektaril. PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri andmetel oli 2026. aastal FIE-sid ja juriidilisi isikuid, kes kasvatasid maasikaid vähemalt ühel hektaril kokku 87 isikut, kellel kokku 444 hektarit.

Punkti 3 kohaselt antakse toetust taotlejale, kes kasvatas 2026. aastal avamaaköögivilja, kokku vähemalt ühel hektaril. PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri andmetel oli

2026. aastal FIE-sid ja juriidilisi isikuid, kelle kasutuses oli vähemalt üks hektar avamaaköögivilja kokku 147 isikut, kellel kokku 2131 hektarit.

Punkti 4 kohaselt antakse toetust taotlejale, kes kasvatas 2026. aastal kartulit kokku vähemalt viiel hektaril. PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri andmetel oli 2026. aastal FIE-sid ja juriidilisi isikuid, kelle kasutuses oli vähemalt viis hektarit kartulit kokku 82 isikut, kellel kokku 2 414 hektarit.

Punkti 5 kohaselt antakse toetust taotlejale, kes kasvatas 2026. aastal teravilja, kaunvilja, heintaime, maisi või õli- ja kiukultuuri või mitut eelnimetatut kokku vähemalt 20 hektaril. PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri andmetel oli 2026. aastal FIE-sid ja juriidilisi isikuid, kes kasvatasid 2026. aastal teravilja, kaunvilja, heintaime, maisi või õli- ja kiukultuuri või mitut eelnimetatut kokku vähemalt 20 hektaril, kokku 2750 isikut, kokku 674 925 hektaril.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse toetuse jaotus sektorite kaupa, ühikumäär ja toetuse suuruse arvutamine.

Eelnõu § 4 lõikes 1 sätestatakse toetuse ühikumäärad puuvilja ja marja-, maasika-, avamaaköögivilja-, kartuli-, teravilja-, kaunvilja-, heintaime-, maisi- ning õli- ja kiukultuurikasvatuse puhul. Ühikumäärade arvutamisel on arvesse võetud nimetatud kultuuridel Lähis-Ida kriisi tõttu suurenenud sisendihindadest tingitud lisakulu, millest hüvitatakse võrdselt 4%.

Eelnõu § 4 lõikes 2 sätestatakse, et kui kõigi nõuetekohaste taotluste rahastamise summa ületab toetuse andmiseks ettenähtud vahendeid või on neist väiksem, suurendab või vähendab PRIA toetuse ühikumäärasid. Toetust antakse kõigi nõuetekohaste taotluste rahuldamiseks, mistõttu eelarve mittejätkumise või ülejäämise korral hektaripõhist ühikumäära kas vähendatakse või suurendatakse, et kõik nõuetele vastavad taotlejad saavad toetust, ent vähendatult või suurendatult. Sellisel juhul PRIA vähendab või suurendab kehtestatud ühikumäära nii palju, et kõik taotlejad saaksid toetust maksimaalsel võimalikul määral, vältides sealjuures ülemäärast hüvitamist, sh jälgides ühikumäärade suurendamisel põllumajandusliku tegevusvaldkonna majandusliku kahju suurust.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse toetuse taotlemine.

Eelnõu § 5 lõike 1 kohaselt toimub toetuse taotlemine ja menetlemine lihtsustatud korras. Need taotlejad, kes taotlesid 2026. aastal pindalapõhist otsetoetust, peavad PRIA e-teenuse keskkonna kaudu teatama soovist saada erakorralist toetust 5. jaanuarist kuni 12. jaanuarini 2027. Toetuse väljamakse tehakse pindalapõhiste toetuste menetlemises kindlaks tehtud hektarite alusel. Toetuse saajal ei ole vaja esitada andmeid kasvatatud põllumajanduskultuuri ega põldude kohta, millel ta vastavat põllumajanduskultuuri kasvatas. PRIA teeb eelnevalt kindlaks need isikud, kes vastavad toetuse saamise tingimustele ja avab nende jaoks koostatud tahteavalduse esitamise vormi. Taotlejal tuleb üksnes teada anda oma soov toetust saada ja see tahteavaldus on käsitatav taotlusena haldusmenetluse seaduse tähenduses. See, kui isiku kohta ei ole PRIA e-teenuste keskkonnas personaalselt suunatud tahteavalduse vormi avaldatud, ei välista isiku taotlemisõigust. Kui isik toetuse saamiseks esitatud tingimustele ei vasta jäetakse taotlus läbi vaatamata või rahuldamata.

Eelnõu § 5 lõikes 2 sätestatakse toetuse taotlemine taotlejale, kes ei ole 2026. aastal taotlenud pindalapõhist otsetoetust. Toetust antakse 2026. aastal kasvatatud põllumajanduskulutuuride kohta. Eelnõu § 2 lõikes 2 nimetatud tegevusvaldkonnas toetuse saamise nõuetele vastav taotleja, kes ei ole 2026. aastal pindalapõhist toetust taotlenud, koostab ise taotluse ja esitab selle PRIA-le ajavahemikus 24. november kuni 1. detsember 2026. a elektrooniliselt. Taotlus peab sisaldama haldusmenetluse seaduse § 14 lõike 3 punktides 1, 2 ja 4 nimetatud andmeid (taotluse esitaja nimi, taotluse selgelt sõnastatud sisu ja lisaks haldusakti või muu dokumendi kättetoimetamise

soovitavat viisi ning selleks vajalikke kontaktandmeid), taotluse esitaja registrikoodi, tegevusvaldkonda, milles tekkinud suurenenud sisendihindade tõttu majandusliku kahju osaliseks hüvitamiseks toetust taotletakse koos toetusõiguslike hektarite arvuga, selle katastriüksuse katastritunnust või põllumassiivi tunnust, millel paikneb taotleja põld, millel ta kasvatas 2026. aastal viljapuid, marjapõõsaid, maasikat, avamaaköögivilja, kartulit, teravilja, kaunvilja, heintaime, maisi, õli- ja kiukultuuri ning selle põllu numbrit ja pindala 0,01 hektari täpsusega, mille kohta ta toetust taotleb, märkides ära iga põllul kasvatatava põllumajanduskultuuri nimetuse ja selle kasvatamise pindala. Taotlejate, kelle andmed ei ole põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrist kättesaadavad, andmed sisestab PRIA e-teenuse keskkonda käsitsi ning see eeldab ka nende taotlejate andmete põhjalikumat kontrolli, mis tingib nende taotlejate puhul taotluse varasema esitamise.

Lõikes 2 nimetatud taotlust oodatakse elektrooniliselt, küll aga mitte PRIA e-teenuse keskkonna kaudu, vaid selleks on PRIA veebilehel kättesaadav soovituslik taotlusvorm. Digitaalselt allkirjastatud taotlusvorm tuleb hiljemalt 1. detsembril 2026. aastal saata e-posti aadressile info@pria.ee.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse taotleja ja taotluse kontrollimine. Nende taotlejate puhul, kes esitasid 2026. aastal taotluse pindalapõhise otsetoetuse saamiseks, teeb PRIA toetusõiguslikud hektarid kindlaks pindalapõhiste toetuste menetlemise käigus kindlaks tehtud hektarite alusel. PRIA on § 5 lõikes 1 nimetatud taotleja toetuse nõuetele vastavust hinnanud pindalapõhiste toetuste menetlemise käigus ja sellepärast nende üle täiendavat kontrolli reeglina ei tehta. Pindalapõhiste toetuste menetlemises hiljem tehtavad muudatused (nt otsusejärgselt tekkinud vaided), sealhulgas toetusõigusliku pinna suuruse muutumine, ei mõjuta erakorralise toetuse raames õigustatud isiku kohta kindlaks määratud ühikumäära.

Teiste taotlejate puhul vaatab PRIA paragrahvi 5 lõikes 2 taotleja taotluse läbi, selgitades välja selles esitatud andmete piisavuse ja korrektsuse. Seejärel kontrollib PRIA taotleja ja taotluse vastavust nõuetele. Taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse kontrollimisel võib PRIA kasutada erinevaid riiklikke registreid (nt koostöö Maksu- ja Tolliametiga). Puuvilja- ja marjakasvatuse, maasikakasvatuse, avamaaköögiviljakasvatuse, kartulikasvatuse, teraviljakasvatuse, kaunviljakasvatuse, heintaimekasvatuse, maisikasvatuse ning õli- ja kiukultuurikasvatuse tegevusvaldkonnas esitatud taotluse puhul teeb PRIA maakatastri (põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kandmata põllumajandusmaa korral) andmete või muude andmete põhjal, mis on PRIA-le kättesaadavad, kindlaks need puuvilja-, marja-, maasika-, avamaaköögivilja-, kartuli-, teravilja-, kaunvilja-, heintaime-, maisi-, õli- ja kiukultuurikasvatajad, kes kasvatasid 2026. aastal puuvilja- ja marjakultuure kokku vähemalt ühel hektaril, maasikat vähemalt ühel hektaril, kartulit vähemalt viiel hektaril, avamaaköögiviljakultuure kokku vähemalt ühel hektaril, teravilja, kaunvilja, heintaime, maisi, õli- ja kiukultuuri või mitut eelnimetatut kokku vähemalt 20 hektaril. Kui toetuse taotluse menetlemise käigus ilmneb, et sama põllu kohta on 2026. aastal ja käesoleva toetuse raames toetust taotlenud erinevad taotlejad, tuleb PRIA-l välja selgitada tegelik kasvataja ehk tekkinud majanduslikku kahju saanud isik.

Samuti võib PRIA taotluse menetlemisel asjaolud kindlaks teha kohapealse kontrolli käigus.

Eelnõu § 6 lõikes 2 sätestatakse, et taotlejal tuleb PRIA-le teatavaks teha kõik taotluse rahuldamise otsuse tegemiseks vajalikud asjaolud, sealhulgas esitada vajadusel täiendavaid selgitusi ja tõendeid.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse taotluse rahuldamine ja toetuse maksmine.

Eelnõu § 7 lõikes 1 sätestatakse, et PRIA teeb erakorralise toetuse taotluse rahuldamise otsuse, kui taotleja ja taotlus vastavad toetuse saamiseks esitatud nõuetele.

Eelnõu § 7 lõike 2 kohaselt teeb PRIA taotluse rahuldamise otsuse sellise tähtaja jooksul, et erakorraline toetus oleks võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole hiljemalt 28. veebruaril 2027. aastal.

Põllumajandusliku majapidamise üleandmise korral kohaldatakse maaeluministri 20. detsembri 2022. a määruse nr 67 „Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala määramise ja põllumassiivi kasutamise kohta andmete esitamise tingimused ja kord" §-s 6 sätestatut.
Põllumajandusliku majapidamise üleandmiseks loetakse majapidamise tervikuna teisele isikule (edaspidi *ülevõtja*) võõrandamist või kasutusse andmist. Sel juhul lähevad kõik toetuse taotlemisega seotud õigused ja kohustused üleandjalt üle ülevõtjale. Kui üleandmine toimub ajavahemikul 2. maist kuni 15. juunini, võtab üleandja toetuse taotluse tagasi ja ülevõtja esitab ise toetuse taotluse. Kui üleandmine toimub pärast 15. juunit, kuid hiljemalt taotluse esitamise kalendriaasta 1. septembriks, antakse toetus ülevõtjale, kui ülevõetud põllumajanduslik majapidamine ja selle ülevõtja vastavad kõigile toetuse saamise nõuetele. Kui põllumajanduslik majapidamine antakse üle pärast taotluse esitamise kalendriaasta 1. septembrit antakse toetus üleandjale, kui üle antud põllumajanduslik majapidamine ja selle üleandja vastavad kõigile toetuse saamise nõuetele.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks komisjoni rakendusmäärus (EL) 2026/1894, millega nähakse ette erakorraline rahaline toetus põllumajandustootjatele, keda mõjutavad nende majandusliku elujõulisusega seonduvad Lähis-Ida kriisist tulenevad konkreetsed probleemid (ELT L, 2026/1894, 29.07.2026),

Õigusakt on kättesaadav Euroopa Liidu Teataja veebilehel http://eur-lex.europa.eu.

4. Määruse mõjud

Erakorralise toetusega põllumajandussektorile toetatakse taimekasvatajaid kokku 3,14 mln euroga. Toetuse eesmärk on osaliselt hüvitada taimekasvatajatele Lähis-Ida kriisi tõttu suurenenud sisendikulu. Lähis-Ida kriisi tõttu suurenenud sisendikulu on arvestatud üksnes toetatavate kultuuride toetuse saajate sihtgrupi ulatuses. Põllumajanduslikes tegevusvaldkondades tekkinud kahju hindamisel on võetud aluseks FSDN standardtulemused, Euroopa Komisjoni kütuse hinnainfo, Statistikaameti kaubanduse andmed, hinnaindeksite muutused, METK 2025 kattetulu arvutused ning PRIA erimärgistatud diislikütuse õigustatud isikute registri ja 2026. aasta pindalatoetuste andmed.

Puuvilja- ja marjakasvatuse (koos maasikaga) sisendite kulu Lähis-Ida kriisi tõttu tõusis hektari kohta 193 € võrra, arvestades puuvilja- ja marjaaedade pinda (3 376 ha) on kogu toetuse saajate sihtgrupi sisendite lisakulu 0,57 mln eurot, millest hüvitatakse 4%.

Avamaaköögiviljakasvatuse sisendite kulu Lähis-Ida kriisi tõttu tõusis hektari kohta 294 € võrra, arvestades avamaaköögivilja pinda (4 249 ha) on kogu toetuse saajate sihtgrupi sisendite lisakulu 1,25 mln eurot, millest hüvitatakse 4%.

Kartulikasvatuse sisendite kulu Lähis-Ida kriisi tõttu tõusis hektari kohta 379 € võrra, arvestades kartuli kasvupinda (2 414 ha) on kogu toetuse saajate sihtgrupi sisendite lisakulu 0,91 mln eurot, millest hüvitatakse 4%.

Teraviljakasvatuse sisendite kulu Lähis-Ida kriisi tõttu tõusis hektari kohta 111 € võrra, arvestades teravilja kasvupinda (345 349 ha) on kogu toetuse saajate sihtgrupi sisendite lisakulu 38,48 mln eurot, millest hüvitatakse 4%.

Kaunviljakasvatuse sisendite kulu Lähis-Ida kriisi tõttu tõusis hektari kohta 69 € võrra, arvestades kaunvilja kasvupinda (65 853 ha) on kogu toetuse saajate sihtgrupi sisendite lisakulu 4,42 mln eurot, millest hüvitatakse 4%.

Heintaime- ja maisikasvatuse sisendite kulu Lähis-Ida kriisi tõttu tõusis hektari kohta 90 € võrra, arvestades heintaime ja maisi kasvupinda (185 771 ha) on kogu toetuse saajate sihtgrupi sisendite lisakulu 16,73 mln eurot, millest hüvitatakse 4%.

Õli- ja kiukultuurikasvatuse sisendite kulu Lähis-Ida kriisi tõttu tõusis hektari kohta 122 € võrra, arvestades õli- ja kiukultuuri kasvupinda (77 952 ha) on kogu toetuse saajate sihtgrupi sisendite lisakulu 9,49 mln eurot, millest hüvitatakse 4%.

Kokku kujunes eelpoolnimetatud sihtgrupi lisakuluks 71,85 mln eurot.

Toetuse eelarve 3,14 mln eurot jaotatakse valitud tegevusvaldkondade vahel võrdselt ehk toetusega hüvitatakse 4% Lähis-Ida kriisist tekkinud sisendite lisakuludest taimekasvatussektoris.

Toetust makstakse FIE-le või juriidilisele isikule. Toetuse sihtgruppi kuulub kokku 3413 taimekasvatajat, sh 581 avamaaköögivilja-, puuvilja- ja marja- ning maasikakasvatajat, 82 kartulikasvatajat, 2750 teravilja-, kaunvilja-, heintaime-, maisi- ning õli- ja kiukultuurikasvatajat.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2026/1897 eraldati Eestile 3 144 200 eurot.

Antud toetus ei ole riigiabi Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses. Toetust antakse kooskõlas komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2026/1894, millega nähakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 alusel ette erakorraline rahaline toetus põllumajandustootjatele, keda mõjutavad nende majandusliku elujõulisusega seonduvad Lähis-Ida kriisist tulenevad konkreetsed probleemid. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artikli 211 kohaselt ei kohaldata ELi toimimise lepingu artikleid 107–109 maksete suhtes, mida liikmesriigid teevad kooskõlas nimetatud määrusega ning mida liit rahastab täielikult või osaliselt. Sisuliselt tähendab see, et kui toetus antakse ELi turukorralduse õigusaktide alusel (sh komisjoni rakendusmäärustega kehtestatud erakorralised meetmed) ning on EL eelarvest täielikult või osaliselt rahastatud, siis riigiabi reegleid ei kohaldata.

6. Määruse jõustumine

Eelnõu jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Erakorralise toetuse põhimõtteid tutvustati taimekasvatussektori esindusorganisatsioonidele 7. septembril 2026. aastal toimunud kohtumisel.

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ja arvamuse avaldamiseks PRIA-le, Eestimaa Talupidajate Keskliidule, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojale, MTÜ Eesti Aiandusliidule ja MTÜ Maasikakasvatajate Liidule.

Rahandusministeerium kooskõlastas eelnõu märkusteta.

Kuna Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ei ole Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement“ § 7 lõike 4 kohaselt ettenähtud tähtajaks eelnõu kooskõlastanud ega jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu nimetatud määruse § 7 lõike 4 kohaselt kooskõlastatuks.

Eelnõu esitati arvamuse andmiseks PRIA-le, kelle märkustega on arvestatud.

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda on nõus määruse eelnõus toodud erakorralise toetuse jaotamise ettepanekuga.

(allkirjastatud digitaalselt)
Triin Kõrgmaa
Kantsler